

Workshop Kennis, onderzoek en onderwijs

Welkom!

Even voorstellen

Jeroen Kruit
Evert Prins

En wie zijn jullie?

Wij zijn werkgroep K00

Onderdeel van Agroforestry Netwerk Nederland

Agroforestry Netwerk Nederland

- **Werkgroep Kennis, onderzoek & onderwijs** ←
- **Werkgroep Taskforce Wet- en regelgeving**
- **Werkgroep Ontwikkeling Ketens en verdienmodellen**
- **Praktijkgericht Netwerk Akkerbouw en Veeteelt**
- **Praktijkgericht Netwerk Voedselbossen**

*Wij werken aan:
Het in kaart brengen en beschikbaar maken van bestaande kennis.
Het opzetten en up-to-date houden van een onderzoeksprogramma.
Koppeling met het onderwijs*

Onze activiteiten dit jaar

- **Eerste aanzet onderzoeksprogramma**
- **Kennisdossier op website naar versie 2.0**
- **Interne structuur voor werkgroep 2023 en verder**
- **Plan van aanpak voor borging AF in onderwijs**

Waar moeten we ons in 2023 mee bezig houden?

Eerste stappen naar een onderzoeksprogramma

Uitvoering: WUR en LBI

Opdracht:

- **Kennishiaten inventariseren en prioriteren**
- **Huidig kennis- en innovatie-instrumentarium tegen het licht**
- **Transitiepad en scenario's voor kennis- en innovatieprogramma AF/VB**

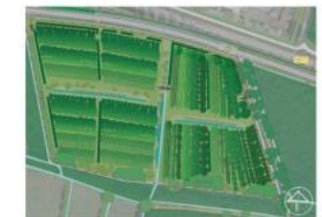
Kennishiaten inventariseren

4 thema's

- **Systemontwerp en praktijk**
- **Markt en producten**
- **Kwantificeren ecosystemendiensten**
- **Beleid, wet- en regelgeving**

4 actoren:

- **Praktijk (agrariërs en adviseurs)**
- **Beleidsmakers**
- **Ketenpartijen**
- **Onderzoekers**

DUURZAME SCHAALSPRONG
VOEDSELBOSBOUW

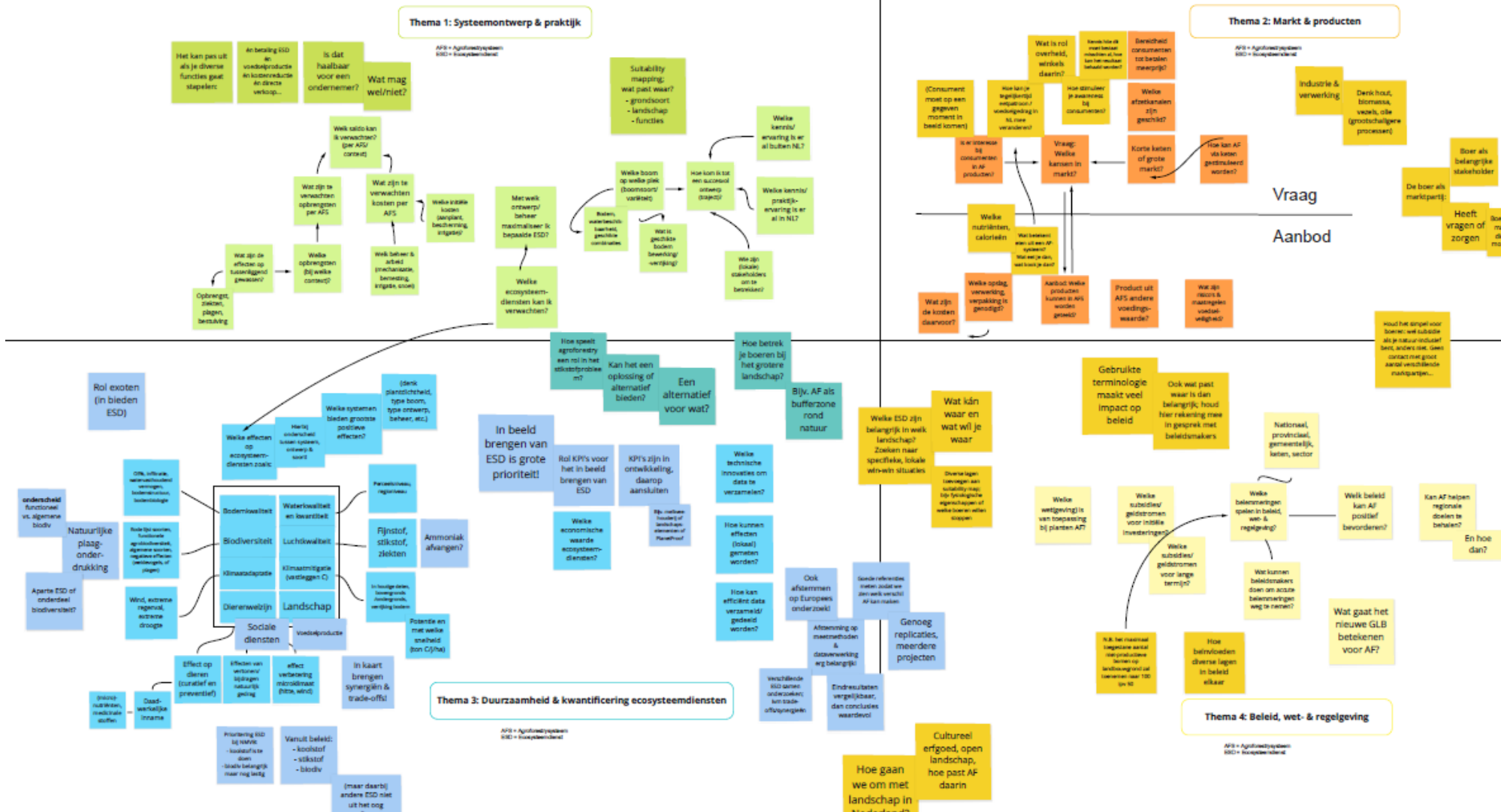
Een masterplan voor de realisatie van minimaal 1.000 hectare voedselbossen op Nederlandse landbouwgronden in de periode 2020-2030

Kennisvragen ONDERZOEK
Waar moet nodig onderzoek naar gedaan worden om agroforestry tot een succes te maken/ambitie te realiseren?

	Thema			Genoemd in sessie
13		Kennishiaat	Welke invloed hebben exotische soorten in een agroforestsysteem op evt. ecosysteemdiensten?	O
14		Kennishiaat	Wat is het verwachte saldo per agroforestry syteem/context?	D M
15		Kennishiaat	Welke effecten heeft agroforestry op de nutritionele waarden van producten?	M O
16		Kennishiaat	Hoeveel agroforestry is er in Nederland, welke producten en welke hoeveelheden worden daaruit geoogst?	M O
17		Kennishiaat	Welke opbrengsten zijn te verwachten in een agroforestrysysteem? (zowel houtachtige als akkerbouw gewassen, vee, en ook minder bekende soorten)	D P M B
18		Kennishiaat	Wat zijn de verwachte aanlegkosten (aanplant, steunmateriaal, irrigatie)?	D
19		Kennishiaat	Wat zijn de verwachte beheerskosten (arbeid, mechanisatie)?	D
20		Kennishiaat	Wat zijn de verwachte financiële baten per agroforestrysysteem?	D
21		Kennishiaat	Welke maatregelen zijn nodig om evt. risico's voor voedselveiligheid in agroforestry \systemen te beperken?	D
22		Kennishiaat	Welke financiële risico's/zekerheden kan een agroforestrysysteem bieden?	P
23		Kennishiaat	Wat zijn de effecten van bomen & struiken op naastliggende gewassen? (opbrengst, ziekten & plagen, bestuiving, etc)	D P
24		Kennishiaat	Wat zijn de effecten van bomen & struiken op vee/dierenwelzijn?	D P
25		Kennishiaat	Wat zijn de effecten van onkruid/ruigtekruiden op bomen & struiken in een agroforestry systeem?	Specifiek wordt de opstartfase van een agroforestrysysteem genoemd P
26		Kennishiaat	Welke interacties vinden plaats tussen verschillende soorten in een polycultuursysteem?	P
27		Kennishiaat	Wat zijn goede teeltmaatregelen? (mechanisatie, bemesting, irrigatie, onkruidbeheersing, snoei)	D P B
28		Kennishiaat	Hoe zijn hagen (voederbomen) productief te maken?	P
29		Kennishiaat	Hoe kan een agroforestry systeem kwaliteitshout produceren?	B
30		Kennishiaat	Welke boom past op welke plek (bodem, water, geschikte combinaties)?	Specifiek worden gronden met een hogere waterstand genoemd D P
31		Kennishiaat	Wat is eventueel geschikte bodembewerking / -verrijking vóór aanplant?	D
32		Kennishiaat	Zijn consumenten bereid tot het betalen van een meerprijs voor producten uit agroforestry systemen?	D M
33		Onderzoeksmethode	Wat is een goed monitoringsprogramma en/of KPI-systematiek om productie én functie (ecosysteemdiensten) van agroforestry systemen te kwantificeren?	Ook belangrijk als bewijslast voor ketenpartijen P M
34		Onderzoeksmethode	Welke kengetallen zijn nodig om de gewas-interacties in agroforestrysystemen te kunnen modelleren?	O
35		Onderzoeksmethode	Wat is een goede systematiek om de financiële risico's/zekerheden van agroforestry in kaart te brengen?	P
36		Onderzoeksmethode	Hoe kan in onderzoek rekening gehouden worden met het feit dat elk agroforestrysysteem, elk ontwerp en elke locatie anders is?	P
37		Onderzoeksmethode	Hoe kan in onderzoek rekening gehouden worden met de lange termijn en integraliteit van agroforestrysystemen?	O

Hoofdvragen

- **Welke type AF systeem past waar?**
- **Wat zijn de te verwachten opbrengsten?**
- **Wat is het te verwachten saldo?**
- **Hoe interacties tussen gewassen, bomen, struiken optimaliseren?**
- **Hoe interacties tussen gewas, houtigen en vee te optimaliseren?**
- **Hoe zien geschikte afzetkanalen eruit?**
- **Welke ecosysteemdiensten leveren AF systemen op bij welk type beheer?**
- **Hoe AF benutten t.b.v. maatschappelijke opgaven?**
- **Welk beleid leidt tot stimulering van AF?**
- **Hoe integrale systemen mogelijk maken met sectoraal beleid?**
- **Hoe kunnen we ecosysteemdiensten kwantificeren?**
- **Hoe kunnen we data, kennis en ervaringen efficiënt uitwisselen?**
- **Hoe komen actoren (boeren, beleidsmakers, markt, etc.) in beweging?**

Mentimeter

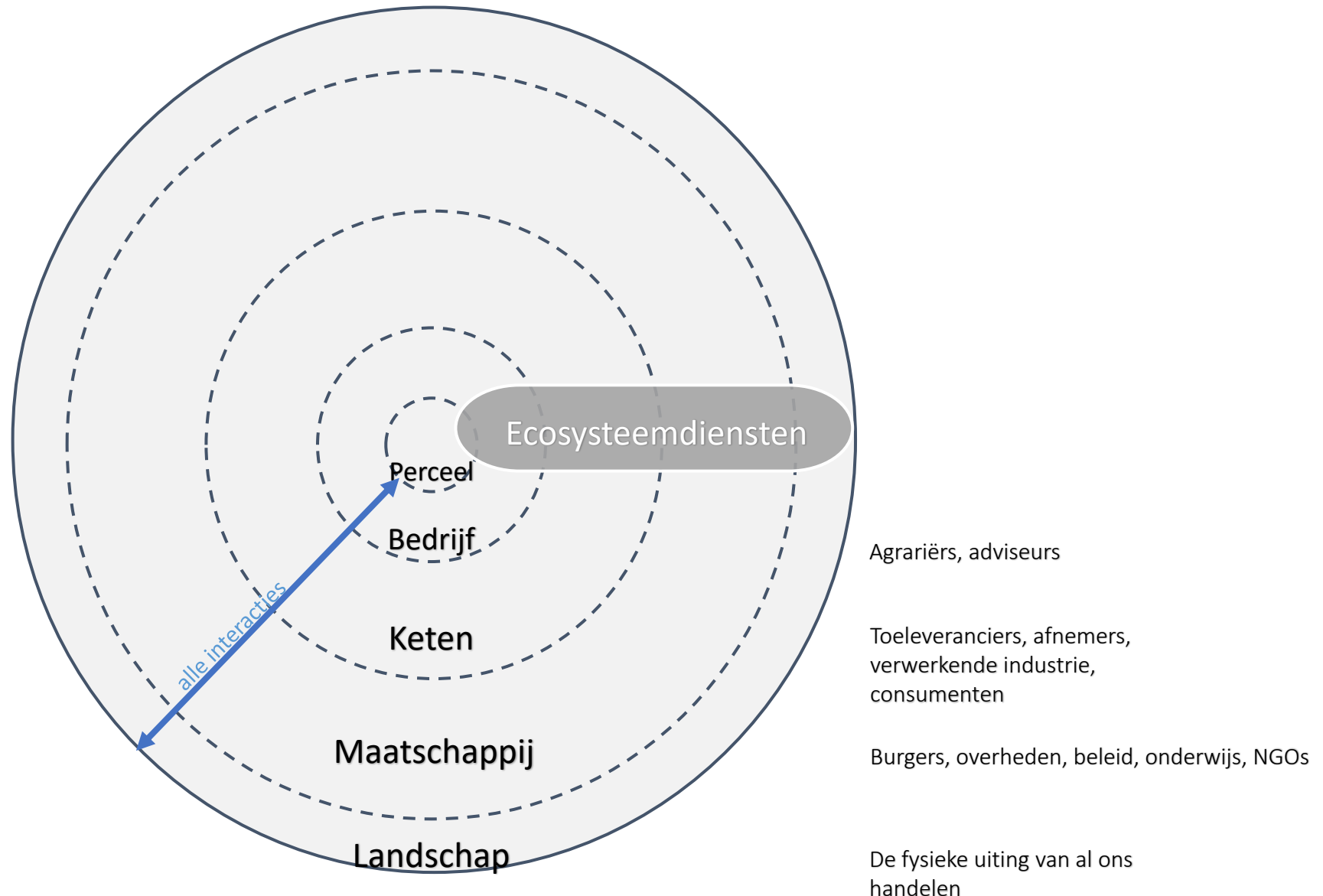
<https://www.mentimeter.com/app/presentation/c758849884e9e33aa37b3e1971767b21/5ae2a129a9cd>

Hoofdvragen

- Welke type AF systeem past waar?
- Wat zijn de te verwachten opbrengsten?
- Wat is het te verwachten saldo?
- Hoe interacties tussen gewassen, bomen, struiken optimaliseren?
- Hoe interacties tussen gewas, houtigen en vee te optimaliseren?
- Hoe zien geschikte afzetkanalen eruit?
- Welke ecosysteemdiensten leveren AF systemen op bij welk type beheer?
- Hoe AF benutten t.b.v. maatschappelijke opgaven?
- Welk beleid leidt tot stimulering van AF?
- Hoe integrale systemen mogelijk maken met sectoraal beleid?
- Hoe kunnen we ecosysteemdiensten kwantificeren?
- Hoe kunnen we data, kennis en ervaringen efficiënt uitwisselen?
- Hoe komen actoren (boeren, beleidsmakers, markt, etc.) in beweging?

Ontbreken er belangrijke zaken?

Onderzoeksveld

Afstemmen

met collega - onderzoekers

Overweging

- **Maatschappelijke opgaven zijn groot**
- **Potentie van agroforestry is groot**
- **Nog wel heel veel vragen**

Lukt het ons?

- **Onderzoek is nu versnipperd, meetmethoden niet afgestemd**
- **Onderzoeksmiddelen zijn erg beperkt in hoeveelheid en geld**
- **Agroforestry vraagt om praktijkonderzoek**
- **Gezamenlijk innovatieprogramma biedt kansen**

Hoe houden we contact?

- **Op de hoogte blijven -> nieuwsbrief & meetups**
- **Ideeën en input? Jeroen.kruit@wur.nl, E.prins@louisbolk.nl**
(bijv. hoe kennisdelen of hoe AF te verankeren in het onderwijs)
- **Actief deel uitmaken van de werkgroep (inzet)?**
  - **Meld je aan als partner op de website onder kopje partner**
  - **Wij maken een jaarplan voor 2023!**